



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### **Johannis Strauchi[i] Jcti Amoenitatum Juris Canonici Semestria duo**

Johannis Strauchi[i] Jcti Amoenitatum Juris Canonici Semestre alterum -  
Cum Indicibus

**Strauch, Johann**

**Jenae, 1674**

Ecloga VIII.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-10241**

Ecloga VIII.  
ECLOGA VIII.

CAPUT I.

Ad capit. 3. de cler. peregr.

S U M M A R I A.

1. De euntibus Hierosolymas. *grinationis peracta reporta-*
2. Epistola Gregorii Nysseni. *bant iterantes.*
3. Palmarum rami in signum pere-
4. Palmati.

**A**gitur de clerico peregrino, Hierosolymas sine commen-  
datitiis eunte. Et queritur, an liceat sacra celebrare ibi. *De euntibus Hierosoly-*  
De commendatitiis seu systaticis satis superiori capite. *mas.*  
De Hierosolymas euntibus quaestio ad Innocentium  
delata à Patriarchâ Hierosolymitano, quod his temporibus pe-  
regrinatio in Orientem maximè frequentaretur. Etsi jam  
quoque prioribus seculis mos iste obtinuit, ut constat ex epistolâ *Epistola*  
Gregorii Nysseni, *de euntibus Hierosolymam*, quam Petrus Moli- *Gregorii*  
naeus latinè vertit, & notis illustravit, quas examinat Gretserus *Nysseni.*  
*tom. 2. operum Nysseni p. 1084.* Exstat hæc epistola manu scripta in  
Augustissimâ Bibliothecâ Cæsareâ Vindobonensi, in multis ab *Palmar. ra-*  
impresâ Molinæi discrepans. Variationes exhibuit Dn. Lambe- *mi in signū*  
cius Bibliothecarius Cæsarius *lib. 5. commentarii de bibl. Cæs. pag.* *peregrina-*  
*mibi 82.* Cæterum redeuntes Hierosolymis, in signum consumta- *tionis per-*  
peregrinationis palmarum reportabant ramos, ut ex Guilielmo *acta repor-*  
Tyrio refert Alteserra hîc. Ideo & palmati dicebantur. Abbas *tabant ite-*  
Urspergensis: *Nonnulli palmati de Hierosolymis redeuntes Acris,* *rantes.*  
*qua & Accaron à nostris, expugnatam nunciant.* *Palmati.*

C A P. II.

Ad Tit. XXIII. De officio Archidiaconi.

S U M M A R I A.

1. Archidiaconi vicarii Episcopi.
2. Oculus Episcopi.
3. Diaconi septem in primitivâ Ecclesiâ.
4. Archi Levita.

F

Ar-

Archidiaconi, vicarii  
Episcopi.

**A**rchidiaconi sunt Episcoporum administri in solennibus sacrorum, & ordinationum, in dispensatione sacri ærarii & exercitio Jurisdictionis Episcopalis & vicarii Episcopi in omnibus, ut ex ordine Romano refert *c. 1. & c. ad hac.*

Oculus Episcopi.

*x. b. 1.* Hinc vocantur oculi Episcopi in *Epistola. I. Pseudo. Clementis ad Jacobum*, ut præ se fert, *fratrem Domini*. Unde Gratianus *can. Diaconi. 6. Dist. 93.* excerptit; Repetunt idem Pseudo-Anacleus *Epist. 1.* Pseudo-Euaristus *epist. 1.* Ita & Isidorus Petusiota *lib. 1. Epist. 29.* ad Lucium Archidiaconum, & *lib. 4. Epist. 188.* εἰ ὄφθαλμοὶ ἑπισκόπου τυγχάνουσιν ἢ τὸ σέπτερ ἡσυχαστηρίῳ Διάκονοι. Imo non solum oculus, sed & auris, os, cor, anima, & omnia Episcopo est, ut vult idem Clemens *lib. 2. Constit. Apost. c. 44.* Concilio Niceno ex Arabico *can. 58.* de chorepiscopo & Archidiacono habetur, quod sint tanquam duæ manus, & duæ alæ, quibus Episcopus

Diaconi septem in primitivâ Ecclesiâ.

volat. In primitivâ Ecclesia ab Apostolis ordinati sunt septem Diaconi. *Act. 6. v. 3.* Qui christianis in commune vescentibus ministrabant. Primarius horum fuit Stephanus, unde cum *πρωτοδιάκονον* appellat Damascenus *lib. 4. de fide c. 16.* quod postea in singulis urbibus fiebat, ut Epistola Evaristi ad Episcopos Africae, sed hypobolimæa, habet. Ex istâ petitus est *can. XI. dist. 93.* Idem tamen traditur concilii Neo-Cæsariensis *can. 14.* Διάκονοι ἐπὶ ἀσκήσει εἶνα καὶ τὸν κανόνα, καὶ πάνυ μεγάλη εἶη ἡ πόλις. Πειθεῖση ἢ ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν πράξεων. Ita & synodus sexta in Trullo *can. 16.* Sozomenus *lib. 7. hist. c. 19.* Διάκονοι ὡς ἡ Ρωμαίοις εἰσέτι νῦν ἔσονται εἰσὶν ἐπὶ καθ' ὁμοιότητα τῶν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων χειροτονηθέντων. ὡς ἡ τοῖς ἄλλοις Διάφοροι ὁ τῶν ἀριθμὸς. Junge *can. Diaconi, qui quasi & seq. dist. 92.* Synodum Romanam sub Sylvestro Gregor. Tur. *lib. X. cap. 1.* Sigebertum *ad annum 575.* Horum ergo senior vocari cœpit Archidiaconus tempore concilii Niceni *can. 58.* ut est in editione Alphonfi Pisani, itemque Archi-Levita Prudentio & Goffrido Vindocinensi. Cæterum habetur hic titulus in compilatione primâ, quartâ, quintâ, & hac Gregorianâ.

Archi-Levita.

CAP.

## CAP. III.

## Ad cap. III. De off. Archidiac.

## S U M M A R I A.

1. Vera inscriptio Compil. primæ.
2. Capitulum petitum ex registro Gregorii M.
3. Verba primæ compilationis eorumq; emendatio.
4. Similia, pro, cimilia, cimilia.
5. Rerum sacrarum custos archidiaconus.

**I**nscriptio in compilatione primâ est: Gregorius Honorato Archiepiscopo Salon. M<sup>stus</sup> Salanus Archidiacono Salernitano. Et *ptio Comita* vetus Terraconensis, teste A. August. In veteribus libris est; *Gregorius H. Diacono Salonitano*, editio Thomæ de Blavis de anno 1489. *Gregor. III. Archid. g. alomi.* Contius habet *Gregorio III. Archidiacono Salonit.* Retinenda omnino lectio: *Gregorius Honorato Archidiacono Salonitano* ex epistolâ decimâ *lib. 1. registri Gregorii.* Agitur autem de controversiâ inter Natalem Episcopum & eundem Honoratum *lib. 2. Epist. 16. registri*, unde desumptus *canon. 8. dist. 74.* cuius initium est: *Honoratus Archidiaconus Salo-* *nitane Ecclesie, & lib. 1. Epist. 19. ex quâ est dist. 74. can. 2.* ut habet *Capitulum petitum ex* jam à nobis allegatus A. Augustinus, quem exscribunt hîc *Grego-* *registri* *Gregorii M.* *Verba pri-* *ma compi-* *lationis, eo-* *rumque* *emendatio.* *Ita verò habet prima compilatio.*

*Ea, que nos (lege; nobis) contra vos, tu, & Episcopus tuus (ad-* *ditur quibusdam exemplaribus, contraria direxistis & c.) direxistis* *Verba pri-* *ma compi-* *lationis, eo-* *rumque* *emendatio.* *scripta, doluimus, agnoscentes, quod nihil inter vos caritas recogno-* *lationis, eo-* *rumque* *emendatio.* *litur; Veruntamen in officio ordinis tui te administrare precipimus,* *ut si illic potest superante gratiâ causa vestri scandali diffiniri, mul-* *tum credimus animæ vestræ adquisisse: Si verò ita inter Vos discor-* *dia partes suas armavit, ut in timore (timore, registrum) scandali,* *voluntas vestra debeat manere, tu ad nostram audientiam indifferen-* *ter occurre, & Episcopus tuus pro se dirigat, quam elegerit personam* *instructam, ut omni subtili ratione perpensâ, quæ visa fuerint parti-* *bus audire (constituere) debeamus. Scire te verò volumus quod à*

*Similia*, *pro, cimilia*, *cimimilia* MSti Salani: Editio de Blavis Veneta: *Cinimilia*, alii, *cimitulia*. Legendum: cimelia, id est, pretiosa, κειμήλιον, suppellex pretiosior & quæ reponi meretur, unde & nomen, κείρα, repositum esse. Intelligit vasa sacra & alia Ecclesiæ ornamenta, donaria, thesaurum Vide *lib. 2. c. 16. Registri*) sunt collecta, non (num) sub omni sollicitudine & fide servantur (serventur.) Quod si quid ex eis vel negligentia, vel cujusquam fraude deperit, tu hoc reatu adstringeris (tu tanto magis in hoc reatu constringeris quanto. *Barcinon*) & reliqua. Addi potest data ex registro: quæ habet: *Dat. mense Novembri, indictione nona, anno primo*. Nimirum res sacrae universæ erant sub custodia Archidiaconi, uti & cura reliquiarum. Gregorius Turonensis *lib. 10. c. 1.* testatur, à Gregorio, tum Archidiacono Pelagii se reliquias per Diaconum petiisse. Etiam translatio reliquiarum ad eum spectabat, ut idem Turonensis *de glor. Confess. c. 86.*

*Rerum sacr. custos Archidiacon.*

## CAP. IV.

## Ad cap. X. de off. Archidiaconi.

## S U M M A R I A.

- |  |  |
|--|--|
| 1. Inscriptio emendatio.               | 7. Non nisi semel in anno debita.                                  |
| 2. Abbatia Arimarensis ubi.            | 8. Circada.  |
| 3. Hypothesis capituli.                | 9. Monasteria procurant Visitatores, nisi exemptionem impetrarunt. |
| 4. Monaster. S. Pierre Levif.          | 10. Ballivia, ballia.  |
| 5. Procuratio quid.                    | 11. Canonici majores & minores.                                    |
| 6. Archidiaconi visitantis procuratio. |  |
- I**nscriptio apud Raymundum habet: *Abbati Ariminenfi*: Sed scribendum ex compilatione *V. Arimarensi*. Est abbatia in diocesi Trecensi, ordinis S. Benedicti, Montier-ramey. *Sirmond. ad Petrum Cellensem Epist. 2. lib. 2.* Abbas S. Petri dene-gabat procurationem annuam monasterio S. Petri. *Compilatio V. Sancti Petri vivi*. Vocatur enim hoc monasterium, *S. Pierre le vif*.

*Inscriptio-nis emen-datio.*

*Abbatia A-rimarensis, ubi.*

*Hypothesis capituli.*

*Monast. S.*

*vis.* juxta civitatem Senonensem, ordinis S. Benedicti. Vide lib. 3. *Pierre le*  
Epistolarum Innocentii III. Epist. 10. editionis Bosqueti. Procura- *vis.*  
tio accipitur pro annonâ quæ ministratur Episcopo. Procurare est *Procuratio*  
epulis excipere. Accius apud Macrobius 1. Saturnal. 7. *quid.*

*Exercent epulis leti, famulosq; procurant.*

Corpora procurare Virgilius 9. Æneid. 32. Archidiacono igitur *coni visi-*  
cum visitatio inter fines sui Archidiaconatus competeret etiam *tanti pro-*  
procuratio debebatur, ratione visitationis *cap. dudum. de Elect. curatio.*  
*Cap. mandamus. 6. de officio Archidiacon. cap. auditis. de præscript. c. Non nisi se-*  
*cum Apostolus. c. procurationes. de Cens.* Competebat autem non *mel in anno*  
sæpius quam semel in anno. *d. cap. Mandamus. 6. b. r.* Hæc procu- *debita.*  
ratio pro visitatione dicitur alias circata seu circada. Ivo Car- *Circada.*  
notensis Epist. 286. *Nec non & Ecclesiam de Mundonis villâ liberam à*  
*synodo & circadâ.* Hincmarus Rhemensis epistolâ ad Ludovicum  
Balbum cap. 8. *Ut Ecclesia in isto regno per occasionabiles circadas*  
*non affligantur.* Circate in vett. glossis est circuire, circada ergo  
annona pro circuitione.

Tenentur itaque monasteria procurare Episcopum, sed & *Monasteria*  
Archidiaconum, nisi speciali privilegio sedis Apostolicæ fuerint *procurant*  
exempta. *cap. 1. & ult. de cens. in 6.* Est enim onus visitationi anne- *visitatores,*  
xum. Ait textus: Petiit insuper, ne de cætero facerent aliquos de *nisi exem-*  
Senonensi baillivia conveniri. Baillivia, ballivatus, Ballia, di- *ptione im-*  
ctio barbara, territorium, suos habens judices. *cap. Quoniam. de Ballivia,*  
*Immun. Eccl. in 6.* Ait textus: Per majores Ecclesiæ Senonensis *ballia.*  
Canonicos. Canonici ergo sunt in duplici differentiâ, alii ma- *Canonici*  
jores, alii minores, qui licet habeant stallum in choro, non ta- *majores &*  
men vocem habent in capitulo. Vel per majores intelliguntur *minores,*  
seniores, qui majores annis sunt.

## CAP. V.

## Ad tit. de officio Archipresbyteri.

## S U M M A R I A.

1. Archipresbyter quo respectu prior, quo posterior Archidiacono.
2. Presbyteri Decani quotuplices.
3. Decanus Urbicus.
4. Ejus

F 3

4. E jus

4. Ejus officium.

6. Catechumenorum

5. Missa vel

7. vel Fidelium.

Archipresbyter quo respectu prior, quo posterior Archidiaconus.

Presbyteri Decani quotuplici. Decanus Urbicus. Officium ejus.

Missa, vel

Catechumenorum. Vel Fidelium.

**A**Rchipresbyter, primus Presbyterorum, *πρωτοπρεσβύτερος* Socrati *lib. 6. c. 9.* primas tenens post Episcopum, ratione ordinis, dignitate autem & officio minor est Archidiaconus, hujusque jurisdictioni subjacet. *can. Perlectis. dist. 25.* ideoque Archipresbyteri electio pertinet ad Archidiaconum, unâ cum clero & plebe. *Can. si in plebibus. dist. 63.* Et in his, quæ pertinent ad sacerdotale officium, Archipresbyter vices gerit Episcopi eo absente, exceptis, quæ sunt Episcopalis ordinis. *Can. perlectis. & cap. 2. de off. Archidiaconus.* Sunt autem Archipresbyteri, alias & Decani dicti, alii urbani seu civitatenses, Archipresbyteri de urbe, ut loquitur *c. 3. h. t.* alii rustici & forenses, qui rurales Decani. *c. ult. h. t.* Decanus urbicus est caput Capituli. *cap. cum inter universas de Elect. cap. post electionem. de concess. prebend. & primariam vocem habet in capitulo. cap. Auditis. de Elect.* Officium ejus est curam agere super omnes Presbyteros in ordine Presbyteriali, & assiduè stare in Ecclesia, *cap. 1. h. t.* Quod capitulum pseudepigraphum videtur. Ex concilio enim Toletano inscribitur. Sed verba sunt Isidori ex epistolâ ad Leufredum, Episcopum Cordubensem. Quod ex Ant. Augustino more suo descripserunt in notis suis Critici Romani. Assiduè, dicit capitulum, id est, omnibus horis canonicis. *cap. 2. h. t.* Porro in absentiam Episcopi missarum solemnia celebrat. Quid est Missa? Nomen neque Hebraicum neque Chaldaicum esse, non inficiabuntur harum linguarum periti. Esse originis merè Latinæ certissimum. Missa, id est, missio, ἀφῆσις, dimissio. In Liturgiâ veterum, inquit Casaubonus *Exercit. 16.* duplex fuit ἀφῆσις, seu missa. Prior, cum finitis lectionibus S. Scripturæ, & precibus illis, quibus poterant interesse Catechumeni, energumeni, & alii non initiati, vice Diaconi jubebantur exire, quibus sacram liturgiam spectare fas non erat: Posterior, cum sacris peractis & Eucharistiæ celebratione finitâ post εὐχὴν ἀπολυτικὴν à Diacono pronunciatam populo discedendi fiebat potestas. Itaque Missæ nomen non uno modo usurpatum reperitur. Post tempora Ambrosii & Augustini adeo

in-

increbuit hujus vocis usus, ut viri docti, Julianus interpres Novellarum Justiniani, Paulus Diaconus, auctor historiae miscellae, aliique plures vocabula Graeca ἐκκλησιάζειν, συάγειν, σύναξις, λειτουργία per dictionem missa exprimerent. Vide Casaub. dicto loc. Salmas. apparatus ad libros de primatu. p. 173.

## CAP. VI.

## Ad cap. II. x. de offic. Archipresbyteri.

## S U M M A R I A.

1. Sacerdotes cardinales qui?
2. Duareno absentitur.
3. Baluzii sententia probatur.
4. Capituli hujus integratio.
5. Fontes sacri baptismi.

**T**Ribuitur Leoni IX. in quibusdam veteribus libris. Sacerdotes cardinales hoc loco non urbis solum Romæ, sed aliarum etiam civitatum primos significari notant ad hoc capitulum Gregoriani; Sed verbis Antonii Augustini ipsissimis. Equidem Duareno *lib. 1. c. 13. de sacris Ecclesiae ministeriis* hunc locum interpretatur de Presbyteris, qui in majori Ecclesia, quam cathedralem dicimus rem divinam simul cum Episcopo faciunt canonicis appellatis: Sed rectius Dn. Baluzius ad Agobardum exponit, Presbyteros, rectores Ecclesiarum parochialium, quos, ut à Presbyteris pagensibus & vicanis distinguat Presbyteros Cardinales vocat. Ex epistolâ Zachariæ VII. ad Pipinum: *Ut Ecclesiae constitutæ in urbe dicantur tituli cardinales.* Sic etiam Gregorius Magnus *lib. 2. Epist. 9.* Cæterum periodos, à Raymond omissas, ex A. Augustino restituere Gregoriani: Sed præposterè: Nos ex primâ compilatione ita reconcinamus: Post verba; *Domini nostri Jesu Christi, sequitur: Ita ut vicissim eos sibimet succurrere faciat, quatenus à sacrosancto &c.* Post verba; *Cui committitur, sequitur: Verens sententiam illius sapientissimi, ubi dicitur: Maledictus homo, qui negligenter facit opera Dei.* Post verbum; *torpeant, succedunt hæc: Sed reminiscantur, quod labia sacerdotum custodiant scientiam, & legem requirunt ex ore ejus q. a. d. ex. c.* Quid vero volunt sibi siglæ istæ? Nimirum: *Quia Angelus*

Sacerdotes  
cardinales  
qui?

Duareno  
absentitur.

Baluzii sen-  
tentia pro-  
batur.

Capituli  
hujus inte-  
gratio.

lus

Fontes sacri  
baptismi.

lus Domini exercituum est, ex Malachiâ cap. 2. Porrò dicitur in capitulo, quod Archipresbyteri quoque est fontes benedicere. Quos fontes? baptismales. Ita enim baptisteria vocabant. Appellationis ratio, quod olim extra Ecclesias in fontibus & fluminibus baptizabant. Walafr. Strabo *de reb. Eccl. c. 26. sciendum primò in fluviiis & fontibus baptisatos credentes*, inquit. Inde baptisteria inventa, sed extra Ecclesiam quoque. Tandem intra Ecclesias parochiales receptus baptismus. Paulinus *Epist. XII. can. venit. 71. can. prima. 73. De consecr. distinct. 4.* Porro potest Archipresbyter infirmum oleo perungere, pœnitentem infirmum reconciliare, consulto scilicet Episcopo. Nempe pœnitentem occultorum peccatorum. *can. Presbyteri. 4. caus. 26. q. 6.* Publicos enim pœnitentes reconciliare solius est Episcopi. *can. Ministrare. can. Presbyter. 4. caus. 26. q. 6.* Publicos tamen pœnitentes presbyter præsentat Episcopo pro foribus Ecclesiæ. *Can. in capite. 64. dist. 50.*

## C A P. VII.

### Ad tit. XXV. de officio Primicerii.

#### S U M M A R I U M.

i. Primicerius quis & unde dicatur?

Primicerius  
quis & unde  
dicatur.

**P**rimicerius propriè est, qui in primâ cerâ heres scriptus. Quod à testamentis manavit, in tabulas ceratas referri solitis, in quibus prima cera & ima dicebatur. Præcipuum in testamento honorem & portionem habebant in primâ cerâ scripti heredes. Inde nomen primicerii, ait alicubi Salmasius. Aliter Onuphrius Panvinius, scilicet: *Primicerius à cereo fit (ut auctores sunt Divus Hieronymus & Cassiodorus in epistolis) quoniam & Græcè πρῶτος ἑστὶν* dicitur. Idem autem sonat, quod primus ceterum. Rectius in genere, primicerius est qui primus notatur in tabulâ ceratâ, id est albo vel laterculo munere aliquo fungentium, cujus nomen primo loco inter officia scriptum reperitur, qui primam & præcipuam cujusque conditionis dignitatem denotat, qui primus in quocunque ordine est. Suidas: *Πρῶτος ἑστὶν ὁ πρῶτος τῆς τάξεως τῆς τοῦ ἑκάστου*. In Republicâ erant Primicerii duplici

plici differentiâ: Alii Primicerii totius officii palatini seu comitis sacrarum largitionum, alii Primicerii singulorum scriniorum. *l. 19. & 20. C.T. de Palat. Sac. larg.* Vide Jacobum Godofredum in notitiâ dignitatum & ad *l. 19. C.T. de Palatinis S.L.* ubi Gutherium *de offic. dom. August.* acriter reprehendit. At in Ecclesiâ quis Primicerius intelligatur, adeo non est in liquido. Plerique Doctorem Cantorem seu Præcentorem fuisse existimant. Quale jam olim ejus munus fuerit, ostendit Isidorus epistolâ ad Ludifredum Episcopum: Ad Primicerium, inquit, pertinent Acoluthi, Exorcistæ, Psalmistæ, atque lectores, signum quoque dandum pro officio clericorum, pro vitæ honestate, & officium meditandi, & peragendi sollicitudo. Lectiones & benedictiones, Psalmum, laudes, offertorium, & responsoria quis clericorum dicere debeat, ordo quoque & modus Psallendi in choro pro solennitate & tempore, ordinatio pro luminaribus deportandis, si quid etiam necessarium, pro reparatione basilicarum, quæ sunt in urbe, ipse denunciât Sacerdoti: Epistolas Episcopi pro diebus jejuniorum parochitanis per ostiarios iste distinguit, quos verò emendare non valet, eorum excessus ad agnitionem Episcopi defert. Basilicarios ipse constituit & matriculas ipse disponit. Primicerius itaque primus erat atque magister scholæ cantorum. Onuphrius Panvinius ita habet: Temporibus S. Sylvestri Papæ psalmodia quotidiana in omnibus Ecclesiis tunc non erat in usu. Nam singulis urbis basilicis reditus adhuc assignati non erant, quibus possent singula collegia canentium nutrire. Ideoque schola Cantorum instituta fuit, quæ urbi communis erat, & ad stationes, processiones, singulasq; diebus eorundem festis, Ecclesias urbis conveniebat, ibique sacra officia & missarum solennia Pontifice vel Presbytero celebrante decantabat. Hæc schola communibus sumtibus vivebat, habebatque magnæ in urbe dignitatis & existimationis Præfectum, qui Primicerius, aliàs Prior scholæ Cantorum vocabatur, cujus opera optimi juvenes selecti in cantu, lectione sacrorum librorum & optimis moribus instituebantur. Hinc origo Primiceriorum per alias orbis terrarum Ecclesias Cathedrales manavit, de quorum officio & dignitate vigesimâ quintâ distin-

*In republ. Primicerii duplices.*

*In Ecclesiâ Præfectus Cantorum.*

*Onuphrii Panvini explicatio.*

*Scholas Cantorum an instituerit Gregorius Papa. Statutum, vetus de Primicerio ordinis Romani.*  
 ctione mentio est. Quamquam Johannes Diaconus *libro 2. de vitâ sancti Gregorii Papæ* ipsam hanc scholam sanctum Gregorium constituisse scribit, quod potius de ejus quadam reformatione sive restitutione intelligendum esse opinor, quàm de primâ institutione, quam longè ante fuisse necesse est. De hac scholâ Cantorum hujusmodi statutum reperi in libro pervetusto Romani ordinis. Primum in quacunq; scholâ reperti pueri benè psallentes, tollantur, inde nutriantur in scholâ cantorum, & postea fiant cubicularii: Si autem nobilium pueri fuerint, statim in cubiculo nutriantur & hanc accipiant potestatem ab Archidiacono, ut liceat eis super linteum villosum sedere, quod mos est ponere super sellam equi. &c. Schola porrò cantorum in plures choros dividebatur. Chorus autem, auctore Isidoro, propriè est multitudo canentium, inde dictus, quod initio in modum coronæ circum aras starent, & ita cantores psallerent. In scholâ cantorum post Primicerium quatuor majores reliquis erant, primus, secundus, tertius, quartus scholæ vocati. Quarum tres primi paraphonistæ, quartus verò archiparaphonista dicebatur. Cujus officium erat Pontifici de cantoribus, cum quid opus erat, nunciare. Ita libelli Romani ordinis.

*Chorus quid, secundum Isidor.*

*Paraphonista.*

## C A P. VIII.

Ad tit. XXVI. & XXVII. de officio Sacristæ,  
& custodis.

## S U M M A R I A.

1. Sacrista Archidiacono subest. 3. Σκευοφύλαξ.  
 2. Thesaurarius. 4. Custos, officium dignitatis

*Sacrista Archidiacono subest. Thesaurarius.*

**E**T Sacrista quoque Archidiacono subest, idem qui Thesaurarius, qui custodit vasa sacra, *κειμήλια*, ut Balsamon vocat *Joan. 12. syn. 7. CPolit.* totumque Ecclesiæ thesaurum. Ita accipit Cæsarius *lib. 1. de mimc. c. 35.* Cum esset, ait, tempore quodam hebdomadarius coquina & sabbato secundum consuetudinem lavaret pedes Monachorum, (Godefridus scil.) dicto completorio, cum clausisset oratorium, erat enim Sacrista, apparuit ei linteus

pr. 2.

*præcinctus.* Dicitur etiam Fulberto *epist. 103.* Capitarius, apud Codinum, *Σκευοφύλαξ lib. 1.* Propter hujus officii gravitatem, continua ab eo requiritur residentia.

Σκευοφύ-  
λαξ.

Officium Custodis est inter dignitates, non nudum ministerium. Refertur enim *cap. ult. h. t.* à Concilio Toletano inter tres columnas Ecclesiæ, post Archidiaconum & Archipresbyterum: Sed de hoc nihil certi definiti potest, propter varias Ecclesiarum consuetudines, ad quas omnia hæc officiorum & dignitatum jura referri debere benè monet Glossa.

Custos, offi-  
cium digni-  
tatis.

## CAP. IX.

## Ad tit. XXVIII. capit. I. de officio Vicarii.

## S U M M A R I A.

1. Vicarius Episcopi.

3. Missus.

2. Officialis.

4. Creditus Episcopi.

**T**itulus in primâ Compilatione ita concipitur: *De officio Vicarii & ejus beneficio.* Vicarium Episcopus sibi constituere potest, imò & debet. *can. cum simus. 3. caus. 9. q. 3. can. In novâ. 22. c. 16. q. 7. c. quoniam 14. de off. jud. ord. c. Romana. & tot. tit. de offic. vicarii in 6.* Adeo, ut moram faciente Episcopo datio vicarii devolvatur ad Metropolitanum, *c. ult. de suppl. negl. Pralat. in 6.* Hic aliàs & Officialis dicebatur. *cap. ex frequen- tibus 3. X. de Instit. c. in tantum. x. de Simon. c. cum generali. de off. Vic. in 6.* Item & Missus Episcopi, *c. 1. de frig. & malef. ad diffe- rentiam Missorum dominicorum.* Idem dicebatur & creditus Episcopi, & creditarius, apud Gregorium Turonensem *lib. 9. c. 10.* & in vitâ Ludovici Pii & apud Aimon. *Contin. lib. 5. c. 10.* Sed hodie alius est vicarius atque Officialis. Nam vicarius habet jurisdictionem spiritualem, extra judicalem, non contentiosam, quæ in jure judicioque versatur.

Vicarius  
Episcopi.

Officialis.

Missus.

Creditus B-  
piscopi.

In *cap. I.* habetur decretalis Alexandri III. ad Episcopum Norvicensem, de quo *Ecloga 2. c. 12. supm.* Nec non ad Archidiaconum Gualterum; Ita enim sigla G. legenda est, ut codex Tarraconensis & Barcinonensis habent, quibus consonat MStus Salanus. Hugo Presbyter Monachos de Ramefcia. (*Ita enim concilium*

*Lateranense*) & Thomam clericum suum petendo vicariam Ecclesie de Burneliâ (*Bourville, concilium*) à quâ XX. annis retrocessit, in diversis postea Ecclesiis personatum adeptus multipliciter vexare præsumserat. Decidit Pontifex, non esse Canonicum, ut qui curam animarum in diversis habet Ecclesiis, vicarius fiat in alienis. Addit prima compilatio: *d. u. per A. f. præ. m. qua. rei veritate plenius inquisitâ si ita esse noveritis, prædictum Presbyterum &c.* Lege: Discretionem vestram per Apostolicæ sedis præcepta mandamus, quatenus rei veritate plenius inquisita, si ita esse noveritis, prædictum Presbyterum à petitione supra dictæ Vicariæ desistere compellatis, *ap. & oc. re.* appellatione & occasione remota districtius compellatis, non obstantibus literis, si quas tacita veritate per nuncium à nobis impetravit. Extirpari etenim debent, quæ de avaritiæ radice procedunt, & canonum contraria sunt rationi vel sanctioni. Ita capitulum II. compilationis primæ.

## CAP. X.

## Ad cap. II. &amp; III. de officio Vicarii.

## S U M M A R I A.

1. Inscriptio Capituli.

3. Pars capituli nostri.

2. Elis.

Inscriptio  
Capituli,  
Elis.  
Pars capi-  
tuli nostri.

**I**Nscriptio apud Raymundum ita concipitur: *Eliensi Episcopo P. C.* Elis est urbs primaria provinciæ in Peloponneso. Sigla *P. C.* denotant: *Pars capituli.* Sed cujus? Vetus Tarraconensis, ait A. Augustinus, *Venientes*, habet. Sed rectius: *Veniens*; ex parte 39. c. 5. & 6. post concilium *Lateranense*, cujus titulus est: De vicariis monachorum & aliorum: Ita autem habet: *Veniens ad nos P. Rector Ecclesie de Gestan. suâ nobis insinuatione proposuit, quod ipse Johanni de Fescam (sive Hocham.) qui multos habet ecclesiasticos redditus & Vicarias in Ecclesiis pluribus vicariam de Gestan. sub annuâ trium marcarum pensione concessit, cum redditus illius Vicariæ quatuor marcas valeant annuatim &c.* Sic & in cap. adhec. 3. h. 1. Inscriptio sic habet: *Wintoniensi Episcopo pars c. quamvis si-*  
mus.

mus. Hæc est pars capituli sexti titulo proximo, ubi multa omisit Raymundus, quæ Contiis & Gregoriani correctores restituerunt.

## CAP. XI.

## Ad cap. V. de officio Vicarii.

## S U M M A R I A.

1. Inscriptio Capituli.

2. Vicarii Episcopi.

3. Alii Urbis.

4. Sub hujus dispositione qua provincia?

5. Vicarii Urbis jurisdictio.

**E**Xstat in compilatione III. Inscriptio ibi plenior quàm apud Raymundum hæc est: *Innocentius III. Abbati Sancti Eugenii, & Plebano S. Petri in Pixide & B. Canonico Plebis de Martuberisens. & Floren. diac.* Id quod explicet, qui potest. Agitur autem in hoc capitulo non de Vicario Episcopi, sed Urbis Romæ, de quo *l. 3. 4. C. T. de tyron. l. 6. de adult. l. ult. C. T. Quib. eq. usus. l. 2. C. eod. de incest. nupt. l. 2. Eod. Unde. l. 2. de Princip. Agen. in reb. l. 61. C. Eod. de appell.* Sub ejus dispositione erant Consulariis Campania, Tuscia, Umbria, Picenum suburbicaria, Sicilia, Corrector Apuliæ & Calabriæ, Bruttiorum & Lucania, Præsides Samnii, Sardinia, Corsica Valerica. Jurisdictionem habebat intra urbem & quadragesimum lapidem. Cassiodor. *lib. 6. Epist. 15. in formulâ Vicarii Urbis.* Tempore Innocentii, postquam vicario urbis reddita esset potestas sua, præter jurisdictionem urbicam, habuisse diocesim propriam in tractu, qui jacet inter Capuanam & Pisanam provinciam, indicat Innocentius noster hoc capitulo. Restitutam autem fuisse & Præfecto Urbi suam dignitatem ex ipso Innocentio liquet, ubi Petrus Præfectus Urbi Innocentio III. jam consecrato, fidem & homagium ligium præstitit, & per traditionem manti præfecturæ investituram recepit.

## CAP. XII.

## Ad Tit. XXIX. de officio &amp; potestate Judicis delegati.

## SUMMARI A.

- |                                   |  |
|-----------------------------------|--|
| 1. Inscriptio Cap. I.             | 6. Cap. 5. suppletur ab initio.  |
| 2. Bathoniens. Episcopus.         | 7. Capituli 6. omissa restituuntur.  |
| 3. Cap. 2. inscriptio corrigenda. | 8. Capitulum: Sententiam, quod in prima collectione est, Raymundo non ponitur, & alia. |
| 4. Cap. 4. inscriptio.            |  |
| 5. Apostolicus quis intelligatur? |  |

**I**N primâ collectione primum capitulum est quidem ejusdem Alexandri III. ad London. Episcopum, & incipit: Cum tibi sit. Sed omissum est à Raymundo. Caput autem secundum hujusce collectionis, primum est Raymundo, & inscribitur in Bathoniens. parte 7. c. 1. post concilium Lateranense; Bathoniensi Episcopo. Is Cantuariensi Archiepiscopo subest. Capitulum 2. apud Raymundum Bononiensi Episcopo dirigitur: At in primâ collectione ad Eboracensem scriptum reperitur. Quod verius est. Et ita in concilio de parte 7. c. 3. & parte 36. c. 5. & parte 41. c. 7. Eboracensi, inquam, non Episcopo ut prima compilatio: Sed Archiepiscopo, quemadmodum ex Barcinonensi libro monet A. Augustinus. Addi autem debet inscriptioni: *Pars c. Inter ceteras. Quæ verba & Contius habet.* Est autem pars ista cap. 4. de re script. & cap. 9. de sentent. & re judic. In fine adduntur in primâ compilatione: *Item cum aliqua causa ap. re. (appellatione remota) committitur, & sententia fertur iniqua, eam evacuari oportet, nec ei debet stari, si manifestam continet iniquitatem.* Quam laciniam Raymundus in cap. 9. de sentent. & re jud. rejecit. In cap. IV. inscriptio primæ collectionis habetur: *Wilhelmo Can. electo. Raymundus: V. Carnot. Electo.* Et ita in concilio parte 7. c. 6. In medio textus, pro his, quæ Raymundus ponit; ab Apostolicâ sede, simpliciter habetur: *Ab Apostolico.* Ita enim vocabatur Romanus Pontifex. Ita Lupus Ferrariensis epist. 68. Et in Litaniis:

Do-

*Domnum Apostolicum conservare digneris.* Et passim alibi. Cum tamen superioribus temporibus liceret Metropolitano titulū tribuere Apostolici, cujus moris initia referenda putat P. de Marcā ad tempora Gregorii Turonensis. Sed sequens ætas abstinuit ab illā simplicitate, & deinceps Apostolici titulus soli Romano Pontifici tributus fuit: Caput 5. in primā compilatione incipit: *Sicut Romana: Et infra. Præterea.* Scribendum: *Pars capituli; Cap. 5. sup- Sicut Romana.* Nempe cap. 1. de Rescript. In capitulo ipso omisit Raymundus post verba; non ordinario, *sine literis commissoriis.* Nempe his, quæ paulò post in textu hoc literæ commissionis dicuntur. In cap. 6. multa omisit Raymundus: Ita compilatio prima: *Quamvis simus multiplicitate negotiorum impliciti & gravibus diversisq; sollicitudinibus occupati, nos tamen cogit præter commune debitum tua fraternæ caritatis & dilectio, quâ personam tuam diligimus tuis consultationibus respondere, ne videamur indiscussa relinquere, quæ nobis enodanda tua voluit discretio presentare. Innotescat autem sollicitudini tuæ, quod Judex à nobis delegatus causam sibi commissam potest aliis delegare, aut totam audiendam & terminandam, aut etiam ut allegationes audiant & rationes & attestaciones recipiant & sententias sibi servant, vel ut horum aliquid tantummodo faciant, juxta voluntatem & beneplacitum delegantis. Quamvis non possit eand. causam alii ap. postpositâ delegare etsi sibi sit appellatione re. commissâ. Si verò &c.* Hæc & Centius restituerat, & addiderunt Gregoriani. Porrò in primâ collectione interjicitur capitulum; *Sententiam,* ad eundem Wintoniensem Episcopum, quod Raymundus omisit. Similiter post cap. 8. interponuntur alia, Raymundo omissa, unum ad Hervordensem Episcopum, incipiens; *Intelleximus.* Item alterum, cujus initium: *Si autem.* Et tertium, quod inscribitur: *G. Londinen. & R. Wigorn. Episcopis.*

Capitis 6.  
omissa re-  
sistuntur.

Capitulum:  
Sententiã,  
quod in pri-  
mâ colle-  
ctione est,  
Raymundo  
nō ponitur,  
& alia.

## CAP. XIII.

Ad cap. X. XVI. & XX. de off. & potest.  
jud. del.

S U M-

## S I L M M A R I A.

1. De Abbate S. Albini.
2. Et lite super Eccles. S. Johannis.
3. In cap. 16. ad quem rescribat Alexander.
4. Bemegardis, legendum Ermegardis, Irmegardis.
5. Furiolensis & Vapicensis menda.
6. Vapingum.
7. Wellebec & Olseston.
8. Maderi laus.
9. Gladius S. Adriani.

*De Abbate  
S. Albini.  
Et lite super  
Eccl. S. Job.*

*In cap. 16. ad  
quē rescri-  
bat Alex.*

*Bemegar-  
dis, legendū  
Ermegar-  
dis, Irme-  
gardis.*

*Furiolensis  
& Vapicen-  
sis menda.*

*Vapingum.  
Wellebec &  
Olseston.*

*Maderi  
laus.*

*Gladius S.  
Adriani.*

**E**St in compilatione primâ in ordine XV. ad Abbatem S. Albini. Alii præferunt, *Albani*. Sed non muto. Fortassis consultus fuit Alexander ab hoc Abbate super Ecclesiâ S. Johannis super Ligerim, quam Urbani II. Pontificis judicio Albinianis, pro Cerdonensi, quam repetebant Vindocinenses coacti sunt dare, quæ lis resuscitata postea subinde est; Sed Albiniani obtinuerunt. Vide Goffredum Vindocinensem lib. 1. Epist. 8. & ibi Sirmundum. In cap. XVI. Rescribit Alexander, sed non additum est, cui. Addendum ex registro Alexandri: *Arelatensi Archiepiscopo, & S. Maria inuolante* (lege: In viâ latâ) *diacono Cardinali*. Verba textus in primâ compilatione sic habent. Causam matrimonii, quæ inter Bemegardam, mulierem, & Blasium, Lege: Irmegardam, vel Ermegardam, ut Tarraconensis & in concilio. Et Blancatium vel Blascatium. Pro Furiolensi & Vapicenensi substitue Foro-Juliensem & Vapincensem Episcopos. Vapingum, Gap. teste Simlero, urbs Galliæ Narbonensis, in Delphinatu, apud Alpes Cottias, Uterq; Episcopus Galliæ est, sub Archiepiscopo Aquensi, Capituli XX. inscriptio est: Urbanus III. de Wellebec & de Olseston, Abbatib;. Eadem nomina occurrunt in compilatione primâ, cap. 25. X. de test. & attest. Has abbatias ego adhuc quæro: Meminit castri *Wallebec*, quod anno 1115. Saxoniam quidam proceres adversus Henricum V. Imperatorem ædificaverunt auctor chronici Pegaviensis, quem edidit amicus noster Dn. Joachimus Johannes Maderus, polyhistor eximius anno 1665. ubi & pag. 259. mentio fit Sigfridi Comitum de Wallebecke. Sed & auctor vitæ Henrici claudi c. 4. nominat locum Walbech, ubi gladius S. Adriani pro reliquiis servatus fuit, quem Gretserus in notis pu-  
tat

tat eundem esse, qui Ditmaro *Chronico lib. 6.* Wallebiz dicitur. Sed diversa sunt loca, *Waltwig & Walbeck.* Alterum nomen non minus variè scribitur: *Wellebech & Olebech,* liber Barcinonensis. In conciliis *Sulvestun. In cap. 25. desest. & attest.* in primâ compilatione, *Vellebec & Oselveston.* Quid si Oldesten, Ulsen seu Ulsinense, in Ducatu Luneburgensi, diœcesi Werdeni? Sed fatiſ & super de isto.

## CAP. XIV.

## Ad cap. 22. 23. de off. &amp; pot. Jud. del.

## S U M M A R I A.

- |  |                          |
|--|--------------------------|
| 1. Cap. 22. Innocentii III. ubi habetur. | 5. Capit. 23.            |
| 2. Mons regalis, Monreale.               | 6. Cœnobium de Conchis?  |
| 3. Mons regalis, Mondevi.                | 7. Hypothesis cap.       |
| 4. Rossanum ubi?                         | 8. Lexovii.              |
|  | 9. Monasterium de Becco. |

**I**N cap. 22. rescribit Innocentius III. Rheginensi Archiepiscopo & Episcopo Cephaludensi. Habetur in collectione III. & in Epistolis Innocentii III. lib. 1. Causa vertebatur inter Archiepiscopos Montis regalis & Rossanensem. Mons-regalis, *Monreale*, urbs Archiepiscopalis regni Siciliae, beneficio Lucii III. anno 1183. Alius est Mons regalis, Mondevi, in Ducatu Pedemontano, sub Archiepiscopo Taurinensi. Rossanum, *Rosano*, olim Roscianum, urbs Archiepiscopalis Magnæ Græciæ. Sedem ex oppido Thurio huc translata scribit Barrius *lib. 5. de antiquit. Calabria* additque Rossanensem Ecclesiam suo ævo Latinam esse factam, quæ antè ritum & linguam in sacris Græcam servasset. Inter hos ergo vertebatur super quibusdam decimis. Et causa commitebatur à Pontifice Panormitano Capuano & Rhegiensi Archiepiscopis, à quibus fuit appellatum. Pontifex causam appellationis commisit Archiepiscopo Rhegiensi & Episcopo Cephaludensi.

In capite 23. rescribit idem Pontifex conventui de Conchis, qui est in Normanniâ, aliàs Castellionis dictum, quod Rogerius de Zoënio construxit, ubi Gilbertus Abbas floruit, ut habet Or-

Cap. 22. Innocentii III. ubi habetur.

Mons regalis, Monreale.

Mons regalis, Mondevi  
Rossanum, ubi.

Capit. 23.  
Cœnobium de Conchis.

H

deri-

- Hypothesis cap.* dericus Vitalis *lib. 3.* Controvertebatur inter monachos istius cœnobii & ejus Abbatem. Tandem à Pontifice delegata est causa
- Lexovii.* Lexoviensi Episcopo. Ita enim legendum. Civitas Lexoviorum, *Lisieux*, urbs Episcopalis in Normanniâ, sub Metropoli Rotomagensi. Lexoviensi, inquam, & Abbati de Becco. Ejusdem
- Monasteriū de Becco.* Abbatis mentio fit cap. 16. supra de Rescript. Beccense monasterium & ipsum est in Normanniâ in diœcesi Lexoviensi anno MXXXIV. conditum, à Gisberto Comite Brionna.

## CAP. XV.

## Ad cap. 32. de offic. &amp; pot. Jud. del.

## S U M M A R I A.

1. *Innocentii rescriptum.*
2. *Emendatores Gregoriani notati.*
3. *Monasterium Vizilianense ubi & à quo constructum.*
4. *Jam alit Canonicos seculares.*

*Innocentii rescriptum.*

**I**nnoentius tertius rescribit Parisiensi & Trecensi Episcopis, & Abbati S. Genovefæ, super molendino, stagno atque domo, quæ Petrus Comes Altissiodorensis in fundo monasterii Vergiliacensis molitus fuerit. Vergiliacensis habent plerique excusi, & MStus Salanus; Compilatio III. quam edidit A. Augustinus Wiresaliacensis. Emendatores Gregoriani in notis his legi jubent; Verziliacensis, vel, Vecoliacensis. Quâ auctoritate vel ratione, nescio. Rectè legitur Viziliacensis. Viziliacus oppidum est Æduorum in diœcesi Augustodunensi, ubi nobile B. Magdanenæ monasterium à Gerardo Comite, Bertâque uxore Caroli Calvi temporibus conditum. De eodem Petrus Cluniacensis Abbas *lib. 4. Epist. 28. In partibus nostris Viziliacus, excepto Cluniaco in nostri ordinis stadiis nullum patitur habere priorem.* Nunc isthoc cœnobium pro monachis Canonicos habet seculares. Vide Goffridum Vindocensem & ibi eruditum commentatorem Sirmondum *not. pag. 16.*

*Emendatores Gregoriani notati.*

*Monasteriū Viziliacense, ubi & à quo constructum.*

*Jam alit Canonicos seculares.*

CAP.

## CAP. XVI.

Ad cap. 37. de offic. &amp; potest. Jud. deleg.

## S U M M A R I A.

- |                                 |   |
|---------------------------------|---|
| 1. Capitulum suppletur.         | 6. Sarcophagi porphyretici.               |
| 2. Archiepiscopus Messanus.     | 7. Episcopo dilapidatori datur Coadjutor. |
| 3. Messena civitas.             | 8. Gregorii IX. decretalis hac de re.     |
| 4. Archiepiscopatus Rhegiensis. |   |
| 5. Cephaludis urbs.             |   |

**H**onorius III. Messanensi & Rhegiensi Archiepiscopis re-  
 scribit in hæc verba: *Rogatus olim à vobis & Fratibus no-*  
*stris carissimis in Christo; Filius noster Fridericus Romano-*  
*rum Imperator & semper Augustus & Rex Sicilia ut resti-*  
*tueret venerabilem fratrem nostrum Cephaludensem Episcopum,*  
*quem spoliaverat Ecclesia & aliis bonis suis se id liberè facturum vi-*  
*vâ voce promisit, unde per scripta nostra vener. fratri nostro Ar-*  
*chiepiscopo Cusentino nostris dedimus literis in mandatis ut vene-*  
*rabilem Fr. nostrum Cephalud. Episcopum restitui faceret &c.*

Archiepiscopus Messanus ejus temporis Berardus erat, ut ex *Archiepi-*  
 Rubei historiâ Ravennate constat. Messana, Plinio & aliis, *scopus Mes-*  
 hodiè Messina, *Μεσσηνή* Straboni & Ptolemæo, Siciliae urbs & em-  
 porium ad fretum Mamertinum. Rhegiensis Archiepiscopus *Messana ci-*  
 erat Landus, Friderici II. Imperatoris familiaris. Narrat hinc *vitas.*  
 duobus, quomodo impetrarit ab Imperatore Friderico, ut resti-  
 tueretur Cephaludensis Episcopus. Is erat Johannes de Neapoli. *Archiepisc.*  
 Cephaludis civitas Siciliae, Cifalu, Episcopali sede à Rogerio II. *Rhegiensis.*  
 Rege Siciliae donata. Suffraganea est Archiepiscopo Messanensi. *Cephaludis*  
 Cephaludensis ita restitutus suspectus fiebat de dilapidatione. *urbs.*  
 Thomas Fazelus rer. sicular. lib. 8. decade posteriori tradit Roge-  
 rium Regem in Cephaludensi Ecclesia posuisse Sarcophagos duos *Sarcophagi*  
 porphyreticos perpetuò ibi mansuros: Quos post obitum ejus *porphyre-*  
 Imp. Fridericus II. Panorum transtulerit, Johanne de Neapoli *tici.*  
 Barcinonam priùs ablegato, ut liberius perficeret, quod inten-  
 de-

debat. Inde vir quidam doctus conjicit Johannem Honorio suspectum dilapidationis factum, & forsan callidè Imperatorem Honorio subrepisse in caput Episcopi. Quod mihi non sit verisimile, & nimis longè petita conjectura est. Cæterùm Pontifex ut occurreret suspecto, Coadjutorem ei adhibere jubet, administratione interdictâ, secundum *can. Qui eâ. 9. can. 3. q. 2.* Ad exemplum suspecti tutoris. *l. Eum quem. C. de susp. tut.* Simile re-scriptum exhibet Mattheus Paris, *sub anno Christi 1231.* Gregorii IX. ad Abbatem Montis Belli, quo si à visitoribus Abbas non exemptus nimis negligens & remissus inventus fuerit à Diœcesano Coadjutor ei datur, usque ad proximum capitulum generale: Quod si dilapidationis reus convictus fuerit, Abbatia pellitur per Diœcesanum, dato interim administratore, qui temporalium curam gerat, donec de alio Abbate prospectum fuerit, quod & sancitum antea ab Honorio III. *cap. ult. de Statu Monach.*

*Episcopo dilapidatori datur Coadjutor. Gregorii IX. decretalis hac de re.*

## C A P. XVII.

## Ad cap. 3. de Officio Legati.

## S U M M A R I A.

1. De Legatis Pontificis ubi dixi.
2. τοποθεται qui?
3. Dicti etiam legati.
4. Litera tractoria.
5. Formula tractoriarum.
6. Tractoria Imperat.
7. Conjectum quid?
8. De sumtibus in missos faciendis.
9. De tractoriis Romanorum.
10. Capituli nostri hypothesis.

*De legatis Pontificis ubi dixi.*

*τοποθεται qui.*

*Dicti etiam Legati.*

*Litera tractoria.*

**D**E Legatis Pontificis, eorumque differentiâ diximus semestrium primo, *Ecloga 2. c. 13.* Hoc insuper adjiciamus, Dadinum, cum Legatorum triplex genus fecisset, hos, qui vices apostolicas in certâ suscipiunt provinciâ eosdem esse *τοποθεταις*, idq; auctoritate Balsamonis in synodo Carthaginensî, affirmare. Quod secus habet. *τοποθεταις* dicebantur in synodis clerici, qui locos tuebantur & occupabant eorum, qui non poterant in synodum venire. Dicebantur sanè & hi Legati seu vicarii, sed Episcoporum absentium, quorum locum tenebant literis tractoriis exhibitis. Literas autem tractorias vocabat *etas illa*.

illa, quibus Episcopi committebant vices suas iis, quos ad synodos mittebant. Docet id formula inter editas cum operibus Hincmari & in calce Tomi II. conciliorum Galliarum, numero XI. quæ sic habet: *Anno ab incarnatione Domini 868 convenientibus ap. Curisiacum in Ecclesia pro examinatione Willeberti Presbyteri, qui futurus erat Catalaunensis Episcopus, Hincmaro Laudunensium Episcopo, Hodone Belgivacorum Episcopo, cum Legatis Hrotadi, Erpoini, Hilmeradi, Raginemi, & Johannis & ejusdem diœcesis Coepiscoporum, vicem eorum Patrum suorum cum tractoriis, sicut regula precipiunt, exhibentibus & quamplurimis Abbatibus, canonicis, Monachis, Presbyteris, Diaconibus atq; Subdiaconibus.* Idem patet ex formulâ XIV, quæ continet tractoriam, quam Prudentius Tricassium Episcopus per vicarium suum mittit ad celebrandam electionem Episcopi Parisiensis. Vide *P. de Marca lib. 6. c. 3.* Erant ergo tractoriæ epistolæ ab Episcopis privatim scriptæ, quibus excusant, dum concilio adesse non poterant, canone concilii Africani 76. Aliæ erant tractoriæ quarum beneficio suscipiebantur Missi dominici & *conjectum* accipiebant, id est, pensationem & tributum, quod ab iis haut dubiè exigebatur, quorum causâ Legati mittebantur. In tractoriis porro adnotari solebat, quantum cuique misso pro ejus conditione suppeditari oporteret. Habetur inter capitulares libro IV. caput 73. cujus lemma est: *De dispensa missorum dominicorum.* Ita habet: *De dispensa Missorum nostrorum, qualiter unicuiq; id est, propter conjugem ac domum ejus custodiendam juxta suam qualitatem dandum vel accipiendum sit. Videlicet Episcopo panes XI. Frisingæ III. de potu modii tres, porcellus unus, pulli III. ova XV. Annona ad caballos modii quatuor. Abbati, Comiti atq; ministeriali nostro unicuiq; dentur quotidie panes triginta, frisingæ duæ, de potu modii duo, porcellus unus, pulli tres, ova XV. annona ad caballos modii tres. Vassallo nostro panes X. & VII. frisinga una, porcellus unus, de potu modius unus, pulli duo, ova X. annona ad caballos modii duo.* Aliam formulam vide apud Marculfum *lib. 1. c. XI.* De tractoriis, quæ Romanis in usu, vide Codicem utrumque juris *tit. de tractoriis & statoris,* & in *Capituli tit. Cod. Justin. Cujacium τὴν πύλιν.* Caterum in hoc capitulo

*Formula tractoriarum.*

*Tractoria Imperator. Conjectum quid.*

*De sumtib; in Missos faciendis.*

*De tractoriis Romanis. tit. de tractoriis & statoris. Capituli nostri by-gra-pothesis.*

graviter stomachatur Innocentius & severè interpellat Legatum suum à latere, quod motu proprio ausus fuisset Trojanum Episcopum de Trojanâ Ecclesia ad Messanam metropolim transferre, & Ecclesiam Panormitanam subicere Messanæ, concessio illi jure primatus. Non enim hoc potest Legatus à latere sine Episcopali mandato sedis Apostolicæ. Est enim de reservatis. *can. mutationes. can. Episcopus. caus. 7. q. 1.*

## CAP. XVIII.

## Ad cap. V. &amp; VI. de officio Legati.

## S U M M A R I A.

1. Canonici Eccles. Tranensis eligunt Archiepisc.
2. Oppidum Trani.
3. Episcopus Prænestinus.
4. Ecclesia S. Trudonis.
5. Eucherius Aurelian. episcopus ubi sepultus.

Canonici  
Eccles. Tra-  
nens. eli-  
gunt Ar-  
chiepisc.  
Tranum,  
urbs.

**C**anonici Tranensis Ecclesiæ elegerunt in Archiepiscopum Abbatem Cassinensis. Fratrem. Ita enim omnino legendum esse textus confirmat, etsi aliter videtur Alteserræ & Correctoribus Gregorianis. Verba textus: *Literas quoque suas nobis pro fratre dicti Cas. Abbatis deprecatorias destinavit: Tranum, Trani, urbs Archiepiscopalis Apuliæ Peucetiæ maritima.* Vide Cluverium Italiæ antiquæ lib. 4. c. XI. pag. 1211. Portuensis Episcopus, tum Legatus in illis partibus electionem examinavit.

Episcopus  
Prænesting.  
Ecclesia S.  
Trudonis.

In c. 6. à Prænestino Episcopo, qui est unus è sex Cardinalibus Episcopis Romano Pontifici immediatè subjectis; Onuph. Panv. *de Episcop. Titulis & Diaconis Cardinalium.* Ecclesia S. Trudonis collata est R. Canonico Metensi. Istud Trudonis monasterium est in Hasbaniâ tractu Leodiensis diœcesis, Benedictinæ familiæ, vulgo S. Tron, ibi quiescit S. Trudo, cujus festum agitur 23. Novembris. Sed & Eucherius Aurelianensis Episcopus, ut habetur in *can. quia juxta. 59. caus. 16. q. 1.* Prænestinus itaque Episcopus, Apostolicæ sedis Legatus in Galliâ contulit Ecclesiam S. Tru-

Eucherius  
Aurelian.  
episcopus  
ubi sepultus.

S. Trudonis R. Canonico Metensi Metensis ergo Archidiaconus, ad quem illius Ecclesiæ præsentatio pertinebat, Canonicum illum super eadem Ecclesia turbabat. Re cognitâ Pontifex mandavit, ut Archidiaconus desineret molestiam inferre, hac ratione, quod plus juris habeat in concessione prælatus, quàm in præsentatione patronus.

## CAP. XIX.

## Ad cap. VII. de officio Legati.

## S U M M A R I A.

- |   |  |
|---|--|
| 1. Petrus Cardinalis Legatus Pontificis sententiam pronunciat contra Philippum August. Francia. | 5. Repudiatur à Philippo Rege.             |
| 2. Philippus Augustus ducit uxorem Regis Daniae sororem.  | 6. Sententia à Celestino Papa rescinditur. |
| 3. Sponsa in Ambianis appulit.  | 7. Idem mandat Innocentius III.            |
| 4. Coronatur ab Archiepiscopo Rhem.   | 8. Rex & regnum in interdictum incurrunt.  |
|   | 9. Rex ab interdicto appellat.             |

**H**Oc valde celebre est rescriptum ad Philippum Augustum, Regem Gallia. Res gesta hæc est: Petrus Cardinalis, Legatus sedis Apostolicæ transiens Burgundiam transscenderat montem Apenninum, sententiamque contra Philippum Augustum, Regem Francorum, quam in Franciâ ex præcepto Papæ ferre debuerat, ibi dixit, Regemque cum regno sacris interdixit. Causa fuit divortium cum Ingelburgâ, Danicâ, Canuti Regis Daniae sorore, & superinductio Agnetæ Ducis Moraviae filiâ. Et ut plenius narremus, inter Philippum Augustum, Regem Francorum & Canutum VI. Regem Danorum convenerat, ut Ingelburgam, quam Botildam vocat Rogerius ab Hoveden *annal. par. post. p. m. 800.* Gelbergam, Paulus Aemilius, Johannes Tilius Isenbergam, sororem Canuti, Canutus Regi Francia nuptum daret. Misso Stephano Noviomensi Episcopo ea adducta est, præstitis de connubio consummando idoneis cautionibus

*Petrus Cardinalis Legatus Pontificis sententiam pronunciat contra Philippum August. Franc.*

*Philip. August. ducit uxorem Regem Daniae sororem.*

&

*Sponsa in  
Ambianis  
appulit.*

*Coronatur  
ab Archiep.  
Rhem.*

*Repudiatur  
à Philippo  
Rege.*

*Sententia à  
Cœlestino  
Papa re-  
scinditur.*

*Idem man-  
dat Inno-  
cent. III.  
Rex & re-  
gnum in in-  
terdictum  
incurrunt.*

*Rex ab in-  
terdicto ap-  
pellat.*

& jurejurando. Hæc Petro Bacchideo Episcopo cum idoneo comitatu commendata perque mare transvecta in Ambianis appulit, ubi Rex Franciæ eam jam tum præstolans, dilationisque impatiens, eodem die sibi desponsavit. Et congregatis Principibus, tam Ecclesiasticis, quàm secularibus, sequenti die per manum Guilielmi Rhemensis Archiepiscopi eam solenniter secum coronari curavit: Sed inter ipsa coronationis solennia ad aspectum illius cœpit vehementer exhorrescere, tremere ac pallere, ut vix sustineret finem solennitatis inceptæ, ut gestis Innocentii habetur. Sed Gvilielmus Neubrigensis *rer. angl. lib. 4. c. 24.* Regem à primâ nocte eam abjecisse, sive propter fœtidum oris spiritum, sive latentem aliam fœditatem, sive quod virginem non invenisset. Rigordus verò, qui Philippi historicus fuit, maleficorum artibus magicis id effectum fuisse scribit. Convocatis ergo cum Rhemensi Archiepiscopo, tunc Apostolicæ sedis Legato aliis quibusdam Episcopis, ob sanguinis propinquitatem accusatum est coram eis matrimonium, Reginâ quid ageretur prorsus ut & linguæ Gallicæ ignarâ. Sententia ergo divortii pronunciata est. Fama hujus rei ad Cœlestinum Papam delatâ, is sententiam divortii rescidit, matrimonioque cum aliâ Regem interdixit. Cœlestino autem mortuo Innocentius III. jussit, ut repudio Pellici superinductæ misso Rex Ingeburgam reciperet. Et quia recusaverat Rex, regnum Pontifex interdicto jussit subicere. Id Rex præsentens, per nuncios ab hac sententiâ interdicti appellat, quod extra fines regni prolata esset. Pontifex regessit, quod licet à Legato lata esset extra fines regni Francorum, non tamen extra fines suæ legationis, quia legatus vices suas gerebat non modo in regno Francorum, sed & in Viennensi, Lugdunensi & Bisuntiensis provinciis.

ECLOGA